

Władza sądownicza

Tomasz A. Winiarczyk

Model ustrojowy państwa

- ❑ Rzeczpospolita Polska zgodnie z art. 2 Konstytucji 1997 jest demokratycznym państwem prawnym.
- ❑ Model ustrojowy demokratycznego państwa prawnego zakłada, że:
 - w państwie ramy działania organów władzy i administracji określa prawo;
 - państwo gwarantuje ludziom prawa i wolności o charakterze podstawowym.

Władza a obywatel

– regulacje konstytucyjne

☐ Art. 7 Konstytucji stanowi:

„Organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa.”

☐ Art. 31 Konstytucji stanowi:

- „1. Wolność człowieka podlega ochronie prawnej.
- „2. Każdy jest obowiązany szanować wolności i prawa innych. Nikogo nie wolno zmuszać do czynienia tego, czego prawo mu nie nakazuje.”

Ochrona prawna

- ❑ Każdy człowiek przebywający na terytorium Polski ma prawo do różnych form ochrony prawnej:
 - przed zachowaniami innych ludzi,
 - przed działaniami lub nieuzasadnionym brakiem działania władzy publicznej.
- ❑ Ochronie prawnej służy złożony system wielu podmiotów istniejących w celu zapewnienia przestrzegania prawa, w tym właściwego jego stosowania przez organy władzy publicznej.

Podmioty służące ochronie prawnej

- ❑ organy władzy sądowniczej
 - 1) organy wymiaru sprawiedliwości (sądy)
 - 2) trybunały
- ❑ 3) pozasądowe organy orzekające
- ❑ *podmioty współpracujące w ochronie prawnej (NIK, RPO, adwokaci, radcowie prawni, prokuratorzy – o nich kiedy indziej)*

1. WYMIAR SPRAWIEDLIWOŚCI

- działalność państwa realizowana przez niezależne sądy, a polegająca na stosowaniu przepisów obowiązującego prawa do konkretnych stanów faktycznych, rozpoznawanych w sprawach karnych i cywilnych oraz w ograniczonym zakresie w sprawach dot. prawa administracyjnego

- ❑ **w sprawach cywilnych** wymiar sprawiedliwości polega przede wszystkim na rozstrzyganiu sporów o prawa majątkowe czy osobiste osób fizycznych lub prawnych oraz innych podmiotów wyposażonych w zdolność sądową
- ❑ **w sprawach karnych** wymiar sprawiedliwości polega na stosowaniu represji karnej wobec sprawców przestępstw i wykroczeń
- ❑ **w sprawach administracyjnych** wymiar sprawiedliwości polega na rozstrzyganiu sporów dotyczących aktów administracyjnych między organami władzy wykonawczej a obywatelami

Sądy

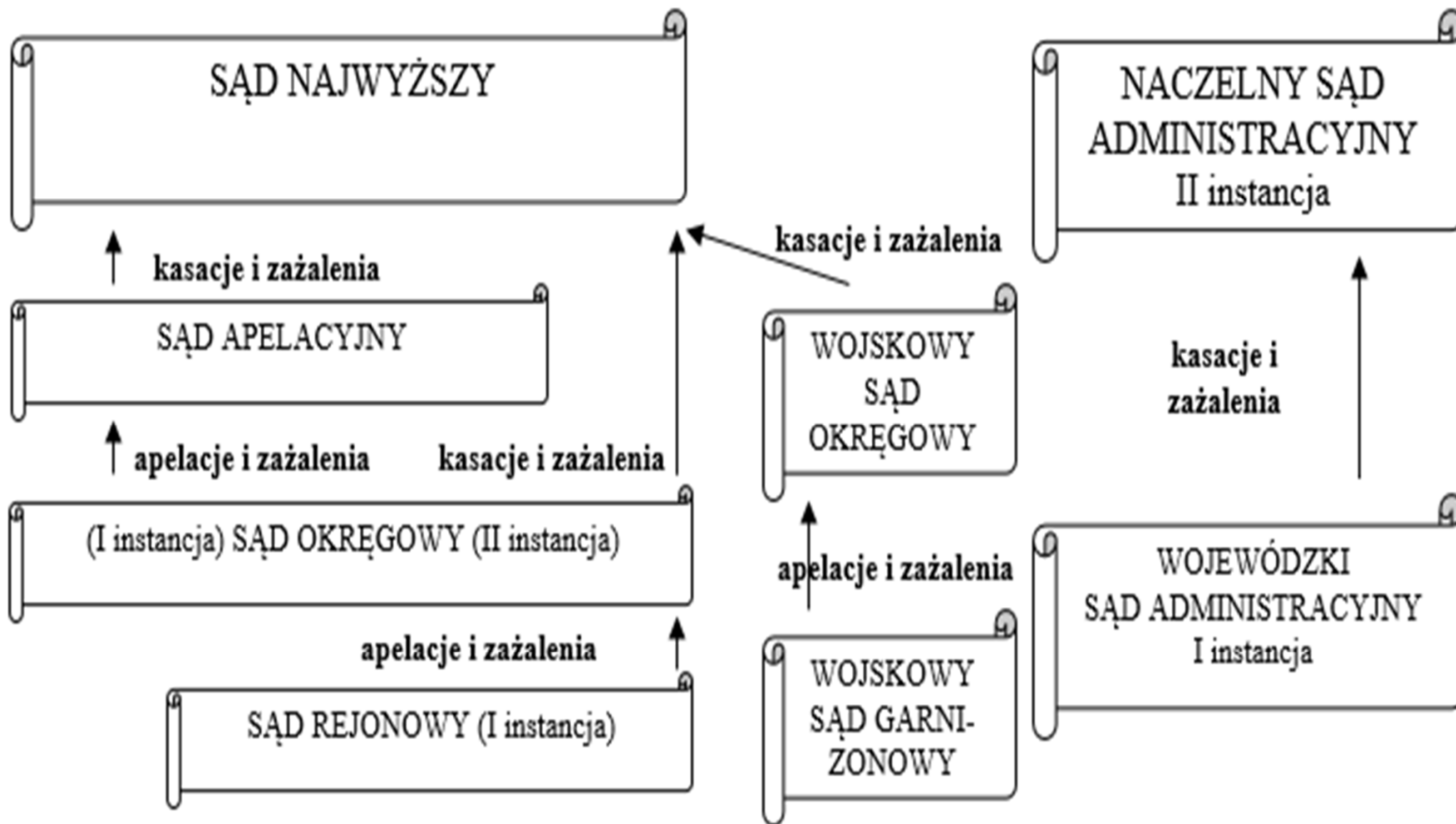
- Według art. 175 Konstytucji RP wymiar sprawiedliwości w Rzeczypospolitej Polskiej sprawują:
 - Sąd Najwyższy,
 - sądy powszechne,
 - sądy administracyjne oraz sądy wojskowe.

kognicja sądów

- ❑ Sądy powszechne to rejonowy, okręgowy i apelacyjne.
 - Sądy rejonowe rozpatrują w I instancji sprawy mniejszej wagi, okręgowe rozpatrują w I instancji sprawy znaczniejsze.
- ❑ Sądy wojskowe to garnizonowy i okręgowy.
- ❑ Sądy administracyjne to wojewódzkie sądy administracyjne i Naczelny Sąd Administracyjny.

STRUKTURA SĄDOWNICTWA W POLSCE

Sądy I instancji

- Sąd Rejonowy
- Sąd Okręgowy

Sądy Odwoławcze - II instancja

- Sąd Okręgowy - odwołania od orzeczeń Sądu Rejonowego
- Sąd Apelacyjny - odwołania od orzeczeń Sądu Okręgowego

Sąd Najwyższy

- nie jest trzecią instancją - rozpatruje nadzwyczajne środki odwoławcze

zasady wymiaru sprawiedliwości

- ☞ jednolitość systemu organów sądowych
- ☞ odrębność władzy sędziowskiej od innych władz
- ☞ niezależność sądów i trybunałów
- ☞ niezawisłość sędziów
- ☞ właściwość (kompetencja)
- ☞ udział obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości
- ☞ bezstronność
- ☞ co najmniej dwuinstancyjność
- ☞ jawność postępowania
- ☞ formalizm postępowania
- ☞ prawda obiektywna
- ☞ swobodna ocena dowodów
- ☞ publiczne ogłaszanie wyroków

gwarancje niezawisłości sędziowskiej

- ❑ szczególny sposób powołania
(przez Prezydenta RP na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa)
- ❑ nieusuwalność
(chyba że w drodze orzeczenia sądowego)
- ❑ niedopuszczalność przeniesienia
(z wyjątkami określonymi w Konstytucji)
- ❑ immunitet sędziowski
- ❑ status materialny
- ❑ niepołączalność stanowiska sędziego z innymi funkcjami publicznymi
- ❑ apolityczność

SĘDZIOWIE

- ❑ Sędziów sądów powszechnych do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim powołuje Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, w terminie miesiąca od dnia przesłania tego wniosku.
- ❑ Sędziowie sądów powszechnych są powoływani na stanowiska:
 - 1) sędziego sądu rejonowego;
 - 2) sędziego sądu okręgowego;
 - 3) sędziego sądu apelacyjnego.
- ❑ Powołując do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej wyznacza miejsce służbowe (siedzibę) sędziego.

REFERENDARZE

- W sądach do wykonywania określonych w ustawach czynności należących do sądów w zakresie ochrony prawnej, innych niż wymiar sprawiedliwości, są zatrudniani referendarze sądowi i starsi referendarze sądowi.

KURATORZY SĄDOWI

- Kurator sądowy to funkcjonariusz publiczny, pełniący swoje obowiązki w jednym zespole kuratorskiej służby sądowej i realizujący określone przez prawo zadania o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym, diagnostycznym, profilaktycznym i kontrolnym, które są związane z wykonywaniem orzeczeń sądu.
 - Kuratorzy sądowi wykonują swoje zadania zarówno w środowisku osób których dotyczy postępowanie, czyli podopiecznych, w miejscu ich zamieszkania, jak i na terenie zakładów zamkniętych i placówek ich pobytu, w szczególności na terenie zakładów karnych, placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz leczniczo-rehabilitacyjnych.
- Kuratorzy sądowi pełnią swoje czynności:
 - zawodowo (kuratorzy zawodowi)
 - dla dorosłych – wykonują orzeczenia w sprawach karnych, którzy zgodnie z art. 2 pkt 6 kkw są organami postępowania wykonawczego,
 - rodzinnych – wykonują orzeczenia w sprawach rodzinnych i nieletnich
 - społecznie (kuratorzy społeczni).

ASYSTENCI SĘDZIÓW

- Asystent sędziego wykonuje czynności zmierzające do przygotowania spraw sądowych do rozpoznania oraz czynności z zakresu działalności administracyjnej sądów

MEDIATORZY

- ❑ Mediatorem może być osoba fizyczna mająca pełną zdolność do czynności prawnych, korzystająca w pełni z praw publicznych. Mediatorem nie może być sędzia. Nie dotyczy to sędziów w stanie spoczynku.
- ❑ **Stałym mediatorem** może być osoba fizyczna, która:
 - spełnia warunki określone w art. 183[2] § 1 i 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, z późn. zm.);
 - ma wiedzę i umiejętności w zakresie prowadzenia mediacji;
 - ukończyła 26 lat;
 - zna język polski;
 - nie była prawomocnie skazana za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe;
 - została wpisana na listę stałych mediatorów prowadzoną przez prezesa sądu okręgowego.

ŁAWNICY

- ❑ W sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości obywatele biorą udział przez uczestnictwo ławników w rozpoznawaniu spraw przed sądami w pierwszej instancji, chyba że ustawy stanowią inaczej.
- ❑ Przy rozstrzyganiu spraw ławnicy mają równe prawa z sędziami i asesorami sądowy

ŁAWNICY

- ❑ Ławnikiem może być wybrany ten, kto:
 - 1) posiada obywatelstwo polskie i korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich;
 - 2) jest nieskazitelnego charakteru;
 - 3) ukończył 30 lat;
 - 4) jest zatrudniony, prowadzi działalność gospodarczą lub mieszka w miejscu kandydowania co najmniej od roku;
 - 5) nie przekroczył 70 lat;
 - 6) jest zdolny, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków ławnika;
 - 7) posiada co najmniej wykształcenie średnie lub średnie branżowe.
- ❑ Do orzekania w sprawach z zakresu prawa pracy ławnikiem powinna być wybrana osoba wykazująca szczególną znajomość spraw pracowniczych.
- ❑ Ławników do sądów okręgowych oraz do sądów rejonowych wybierają rady gmin, których obszar jest objęty właściwością tych sądów – w głosowaniu tajnym.
 - Wybory przygotowują gminy jako zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej.

organizacja wewnętrzna sądów

- ❑ Sądy dzielą się na wydziały.
- ❑ Wydziałem kieruje przewodniczący wydziału, którym jest prezes albo wiceprezes sądu lub inny sędzia (wyjątkowo asesor).
- ❑ Przewodniczącym wydziału ksiąg wieczystych oraz wydziału gospodarczego do spraw rejestru zastawów jest referendarz sądowy (wyjątkowo sędzia).
- ❑ Funkcję przewodniczącego wydziału powierza prezes sądu na czas określony, nie dłuższy niż 3 lata.

sądy rejonowe

□ W sądzie rejonowym można tworzyć wydziały:

- 1) cywilny – do spraw z zakresu prawa cywilnego, prawa rodzinnego i opiekuńczego, spraw dotyczących demoralizacji i czynów karalnych nieletnich, leczenia osób uzależnionych od alkoholu oraz od środków odurzających i psychotropowych oraz spraw należących do sądu opiekuńczego na podstawie odrębnych ustaw;
- 2) karny – do spraw z zakresu prawa karnego;
- 3) rodzinny i nieletnich – do spraw z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, spraw dotyczących demoralizacji i czynów karalnych nieletnich, leczenia osób uzależnionych od alkoholu oraz od środków odurzających i psychotropowych oraz spraw należących do sądu opiekuńczego na podstawie odrębnych ustaw;
- 4) pracy, ubezpieczeń społecznych albo pracy i ubezpieczeń społecznych – do spraw odpowiednio z zakresu prawa pracy lub z zakresu ubezpieczeń społecznych;
- 5) gospodarczy – do spraw gospodarczych oraz innych spraw z zakresu prawa gospodarczego i cywilnego należących do sądu gospodarczego na podstawie odrębnych ustaw;
- 6) ksiąg wieczystych – do prowadzenia ksiąg wieczystych;
- 7) egzekucyjny - do spraw egzekucyjnych, w tym czynności komorniczych.

sądy okręgowe

□ W sądzie okręgowym można tworzyć wydziały:

- 1) cywilny – do spraw z zakresu prawa cywilnego, prawa rodzinnego i opiekuńczego, spraw dotyczących leczenia osób uzależnionych od alkoholu oraz od środków odurzających i psychotropowych, spraw należących do sądu opiekuńczego na podstawie odrębnych ustaw oraz spraw dotyczących demoralizacji i czynów karalnych nieletnich;
- 2) karny – do spraw z zakresu prawa karnego oraz spraw zgodności z prawdą oświadczeń lustracyjnych;
- 3) pracy, ubezpieczeń społecznych albo pracy i ubezpieczeń społecznych – do spraw odpowiednio z zakresu prawa pracy lub z zakresu ubezpieczeń społecznych;
- 4) gospodarczy – do spraw gospodarczych oraz innych spraw z zakresu prawa gospodarczego i cywilnego należących do sądu gospodarczego na podstawie odrębnych ustaw;
- 5) kontroli danych telekomunikacyjnych, pocztowych i internetowych – do spraw związanych z kontrolą pozyskiwania danych telekomunikacyjnych, pocztowych i internetowych przez Policję, Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Straż Graniczną, Centralne Biuro Antykorupcyjne, Służbę Ochrony Państwa, Służbę Celno-Skarbową i Biuro Nadzoru Wewnętrznego.

sądy apelacyjne

- Sąd apelacyjny dzieli się na wydziały:
 - 1) cywilny – do spraw z zakresu prawa cywilnego, prawa rodzinnego i opiekuńczego, jak również spraw gospodarczych oraz innych spraw z zakresu prawa gospodarczego i cywilnego należących do sądu gospodarczego na podstawie odrębnych ustaw;
 - 2) karny – do spraw z zakresu prawa karnego oraz spraw zgodności z prawdą oświadczeń lustracyjnych;
 - 3) pracy i ubezpieczeń społecznych – do spraw z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych.

struktura Sądu Najwyższego

- ❑ Sąd Najwyższy ma siedzibę w Warszawie.
- ❑ Sąd Najwyższy dzieli się na Izby:
 - 1) **Cywilną** - sprawy z zakresu prawa cywilnego, gospodarczego, rodzinnego i opiekuńczego, sprawy dotyczące rejestracji przedsiębiorców i rejestracji zastawów
 - 2) **Karną** - sprawy rozpoznawane na podstawie przepisów Kodeksu postępowania karnego, Kodeksu karnego skarbowego, Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia oraz inne sprawy, do których stosuje się przepisy Kodeksu postępowania karnego, a także sprawy karne wojskowe
 - 3) **Pracy i Ubezpieczeń Społecznych** - sprawy z zakresu prawa pracy, ubezpieczeń społecznych, a także sprawy o roszczenia twórców wynalazków, wzorów użytkowych i przemysłowych oraz topografii układów scalonych o wynagrodzenie
 - 4) **Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych** - rozpatrywanie skarg nadzwyczajnych, rozpoznawanie protestów wyborczych i protestów przeciwko ważności referendum ogólnokrajowego i referendum konstytucyjnego oraz stwierdzanie ważności wyborów i referendum, inne sprawy z zakresu prawa publicznego
 - 5) **Odpowiedzialności Zawodowej** - sprawy dyscyplinarne sędziów Sądu Najwyższego, adwokatów, notariuszy, radców prawnych, sędziów sądów wojskowych i powszechnych, prokuratorów, sprawy z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych dotyczące sędziów Sądu Najwyższego oraz z zakresu przeniesienia sędziego Sądu Najwyższego w stan spoczynku

- poprzednia
Pierwsza Prezes
Sądu Najwyższego

**prof. dr hab.
Małgorzata
Gersdorf**

aktualni Prezesi

- Pierwszy Prezes
Sądu
Najwyższego

**dr hab. Małgorzata
Manowska**

- Prezes
Naczelnego Sądu
Administracyjnego

**dr hab. Jacek
Chlebny**

KONTROLA KONSTYTUCYJNOŚCI

□ **scentralizowana** – powierzana jest jednemu naczelnemu organowi sądowemu, np. sądowi najwyższemu, trybunałowi, radzie; efektem jest derogowanie (usuwanie) przepisu z obrotu prawnego

□ **rozproszona** – sprawowana przez sądy; dotyczy interpretowania danego przepisu i polega na niestosowaniu go, gdy wątpliwości jego niekonstytucyjności nie da się usunąć

KONTROLA KONSTYTUCYJNOŚCI ROZPROSZONA

- każdy sędzia może uznać w pojedynczej sprawie dany przepis za niezgodny z aktem wyższego rzędu (w tym z Konstytucją)
- nie ma mocy uchylenia tego przepisu, ale ma prawo go nie zastosować
- przepis dalej obowiązuje; może się okazać, że kontrola scentralizowana nie dopatrzy się jego niekonstytucyjności

2. Trybunały

- ❑ Są to tzw. organy quasi-sądowe
- ❑ Polska Konstytucja zna dwa trybunały:
 - Trybunał Konstytucyjny
 - Trybunał Stanu

Trybunał Konstytucyjny

- **Art. 188.** Trybunał Konstytucyjny orzeka w sprawach:
 - 1) zgodności ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją,
 - 2) zgodności ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie,
 - 3) zgodności przepisów prawa, wydawanych przez centralne organy państwowe, z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami,
 - 4) zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych,
 - 5) skargi konstytucyjnej.
- **Art. 189.** Trybunał Konstytucyjny rozstrzyga spory kompetencyjne pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa.

Trybunał Konstytucyjny (art. 190 Konstytucji)

- ❑ Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne.
- ❑ Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego w sprawach wymienionych w art. 188 podlegają niezwłocznemu ogłoszeniu w organie urzędowym, w którym akt normatywny był ogłoszony. Jeżeli akt nie był ogłoszony, orzeczenie ogłasza się w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski".
- ❑ Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, jednak Trybunał Konstytucyjny może określić inny termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego. Termin ten nie może przekroczyć osiemnastu miesięcy, gdy chodzi o ustawę, a gdy chodzi o inny akt normatywny - dwunastu miesięcy. W przypadku orzeczeń, które wiążą się z nakładami finansowymi nie przewidzianymi w ustawie budżetowej, Trybunał Konstytucyjny określa termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego po zapoznaniu się z opinią Rady Ministrów.
- ❑ Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylecia decyzji lub innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania.
- ❑ Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego zapadają większością głosów.

Trybunał Konstytucyjny

- ❑ Z wnioskiem w sprawach, o których mowa w art. 188, do Trybunału Konstytucyjnego wystąpić mogą:
 - 1) Prezydent Rzeczypospolitej, Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu, Prezes Rady Ministrów, 50 posłów, 30 senatorów, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego, Prokurator Generalny, Prezes Najwyższej Izby Kontroli, Rzecznik Praw Obywatelskich,
 - 2) Krajowa Rada Sądownictwa w zakresie, o którym mowa w art. 186 ust. 2,
 - 3) organy stanowiące jednostek samorządu terytorialnego,
 - 4) ogólnokrajowe organy związków zawodowych oraz ogólnokrajowe władze organizacji pracodawców i organizacji zawodowych,
 - 5) kościoły i inne związki wyznaniowe,
 - 6) podmioty określone w art. 79 w zakresie w nim wskazanym.
- ❑ Podmioty, o których mowa w w ust. 1 pkt 3-5, mogą wystąpić z takim wnioskiem, jeżeli akt normatywny dotyczy spraw objętych ich zakresem działania.
- ❑ Z wnioskiem w sprawach, o których mowa w art. 189, do Trybunału Konstytucyjnego wystąpić mogą: Prezydent Rzeczypospolitej, Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu, Prezes Rady Ministrów, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego i Prezes Najwyższej Izby Kontroli.

skarga konstytucyjna

- demokratyczny środek ochrony praw i wolności obywatelskich, możliwość zaskarżenia przez obywatela aktów prawnych naruszających jego uprawnienia zawarte w konstytucji
- skargę należy wnieść nie później niż na 3 miesiące po ostatecznym wyroku lub decyzji (po wyczerpaniu drogi prawnej)
- skargę konstytucyjną może dla skarżącego sporządzić wyłącznie adwokat lub radca prawny
- skarga konstytucyjna jest wolna od opłaty sądowej

Prezesi Trybunału Konstytucyjnego

- ❑ od 1 XII 1985 do 1 XII 1989 **prof. Alfons Klafkowski**
- ❑ od 1 XII 1989 do 19 XI 1993 **prof. Mieczysław Tyczka**
- ❑ od 19 XI 1993 do 1 XII 1997 **prof. Andrzej Zoll**
- ❑ *od 1 XII 1997 do 6 I 1998 vacat*
- ❑ od 6 I 1998 do 5 XI 2006 **prof. Marek Safjan**
- ❑ od 6 XI 2006 do 25 VI 2008 **Jerzy Stępień**
- ❑ od 26 VI 2008 do 2 XII 2010 **dr Bohdan Zdziennicki**
- ❑ od 3 XII 2010 do 19 XII 2016 **prof. Andrzej Rzepliński**
- ❑ **obecnie – Julia Przyłębska**

TRYBUNAŁ STANU

– odpowiedzialność konstytucyjna

- ❑ Za naruszenie Konstytucji lub ustawy, w związku z zajmowanym stanowiskiem lub w zakresie swojego urzędowania, odpowiedzialność konstytucyjną przed **Trybunałem Stanu** ponoszą:
 - Prezydent Rzeczypospolitej,
 - Prezes Rady Ministrów oraz członkowie Rady Ministrów,
 - Prezes Narodowego Banku Polskiego,
 - Prezes Najwyższej Izby Kontroli,
 - członkowie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji,
 - osoby, którym Prezes Rady Ministrów powierzył kierowanie ministerstwem,
 - Naczelnny Dowódca Sił Zbrojnych.
- ❑ Odpowiedzialność konstytucyjną przed TS ponoszą również posłowie i senatorowie w zakresie art. 107 – poseł nie może prowadzić działalności gospodarczej z osiągnięciem korzyści z majątku Skarbu Państwa lub samorządu terytorialnego ani nabywać tego majątku.

Trybunał Stanu – kary

- ❑ utrata czynnego i biernego prawa wyborczego,
- ❑ utrata wszystkich lub niektórych orderów, odznaczeń i tytułów honorowych
- ❑ zakaz zajmowania kierowniczych stanowisk lub pełnienia funkcji związanych ze szczególną odpowiedzialnością w organach państwowych i organizacjach społecznych
- ❑ pozbawienie mandatu poselskiego (2–10 lat)
- ❑ utrata zajmowanego stanowiska, z którego pełnieniem związana jest odpowiedzialność przed Trybunałem Stanu
- ❑ za przestępstwa i przestępstwa skarbowe – kary przewidziane w ustawach

Trybunał Stanu – skład

- ❑ Trybunał Stanu składa się z:
 - przewodniczącego, którym jest z urzędu Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego,
 - 2 zastępców przewodniczącego
 - 16 członków wybieranych przez Sejm spoza grona posłów i senatorów na czas kadencji Sejmu.
- ❑ Zastępcy przewodniczącego Trybunału oraz co najmniej połowa członków Trybunału Stanu powinni mieć kwalifikacje wymagane do zajmowania stanowiska sędziego.

KRAJOWA RADA SĄDOWNICTWA

- Krajowa Rada Sądownictwa realizuje cele określone w Konstytucji RP.
 - Krajowa Rada Sądownictwa stoi na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów.
 - Krajowa Rada Sądownictwa może wystąpić do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem w sprawie zgodności z Konstytucją aktów normatywnych w zakresie, w jakim dotyczą one niezależności sądów i niezawisłości sędziów.

Krajowa Rada Sądownictwa

- ❑ Dotyczące aktów prawnych regulujących ustrój władzy sądowniczej
 - podejmowanie uchwał w sprawach wystąpienia do Trybunału Konstytucyjnego o zbadanie zgodności z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej aktów normatywnych w zakresie dotyczącym niezależności sądów i niezawisłości sędziów
- ❑ Dotyczące powoływania sędziów
 - rozpatrywanie i ocena kandydatur do pełnienia urzędu sędziowskiego oraz przedstawianie Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej wniosków o powołanie sędziów w Sądzie Najwyższym, Naczelnym Sądzie Administracyjnym, sądach powszechnych, wojewódzkich sądach administracyjnych i sądach wojskowych,
 - wyrażanie opinii w sprawie powołania i odwołania prezesów i wiceprezesów sądów powszechnych i sądów wojskowych,
 - rozpatrywanie wystąpień sędziów w stanie spoczynku o powrót na stanowisko sędziowskie,
 - rozpatrywanie wniosków o przeniesienie sędziów w stan spoczynku, wyrażanie zgody na dalsze zajmowanie stanowiska przez sędziów, którzy ukończyli 65 rok życia.
- ❑ Dotyczące spraw dyscyplinarnych
 - występowanie do Rzecznika Dyscyplinarnego z żądaniami wszczynania postępowań dyscyplinarnych w stosunku do sędziów oraz odwoływanie się od wyroków sądów dyscyplinarnych pierwszej instancji,
 - wybór Rzecznika Dyscyplinarnego sędziów sądów powszechnych,
 - uchwalanie zbioru zasad etyki zawodowej sędziów i czuwanie nad ich przestrzeganiem,
 - przeprowadzenie wizytacji sądu lub lustracji pracy sędziego, którego indywidualna sprawa podlega rozpatrzeniu przez Radę.

Krajowa Rada Sądownictwa – skład (25 członków)

- ❑ Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz Minister Sprawiedliwości (wchodzi w skład KRS z urzędu, na czas sprawowania funkcji)
- ❑ jedna osoba powołana przez Prezydenta RP
- ❑ piętnastu członków wybranych spośród sędziów: Sądu Najwyższego (dwóch), sądów apelacyjnych (dwóch), sądów administracyjnych (dwóch), sądów okręgowych (ośmiu) i sądów wojskowych (jeden)
- ❑ czterech członków wybranych przez Sejm spośród posłów oraz dwóch członków wybranych przez Senat spośród senatorów

3. POZASĄDOWE ORGANY ORZEKAJĄCE

- sądy polubowne
- sądy i komisje dyscyplinarne
- izby morskie
- organy skarbowe

sądy polubowne

- ❑ **Sąd niepaństwowy, powołany zgodną wolą stron do rozstrzygnięcia sporu między nimi.**
- ❑ W sądzie polubownym nie może orzekać sędzia państwowy.
- ❑ Strony mogą w umowie dokonać zapisu na sąd polubowny, na mocy którego spór istniejący między stronami czy też spór, który może wyniknąć z zawartego daną umową stosunku prawnego między nimi w przyszłości.
- ❑ Sąd polubowny wydaje wyrok, który ma taką samą moc prawną jak wyrok sądu państwowego. Od wyroku sądu polubownego przysługuje skarga do sądu państwowego.
- ❑ Sędzia polubowny w myśl przepisów k.p.c. nazywany jest arbitrem, przewodniczący natomiast - superarbitrem.
- ❑ Rozróżniamy sądy polubowne:
 - działające ad hoc, czyli powoływane do rozstrzygnięcia poszczególnych sporów
 - stałe sądy polubowne.

sądy/komisje dyscyplinarne

- ❑ zawody tzw. regulowane podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej niezależnie od porządkowej w pracy
- ❑ rozstrzygnięciem o winie takich osób zajmują się właśnie komisje lub sądy dyscyplinarne
- ❑ dotyczy to np. sędziów, prokuratorów, policjantów, nauczycieli, lekarzy

izby morskie

- ❑ łączą funkcje dochodzeniowe i orzecznicze oraz wykonujące pewne czynności administracyjno-prawne
- ❑ zajmują się głównie sprawami wypadków morskich

organy skarbowe

- instytucje i organy państwowe zajmujące się rejestracją podatników, wymiarem, kontrolą i egzekucją zobowiązań podatkowych oraz prowadzeniem dochodzeń i orzekaniem w sprawach o przestępstwa i wykroczenia skarbowe

bibliografia

wikipedia

Wiedza o społeczeństwie –
podręczniki wyd. Operon i Nowa Era